

MAA- JA METSÄTALOUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 12/1999 vp

Hallituksen esitys laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 9 päivänä marraskuuta 1999 lähettänyt maa- ja metsätalousvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta (HE 131/1999 vp).

Eduskunta-aloite

Valiokunta on käsitellyt esityksen yhteydessä — lakialoitteen laiksi maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta (LA 149/1999 vp — Eero Lämsä / kesk ym.), joka on lähetetty valiokuntaan 9 päivänä marraskuuta 1999.

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti sosiaali- ja terveysvaliokunta on antanut asiasta lausunnon (StVL 9/1999 vp), joka on otettu tämän mietinnön liitteeksi.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- nuorempi hallitussihteeri Katriina Pessa, maa- ja metsätalousministeriö
- budjettineuvos Kati Suihkonen, valtiovarainministeriö
- osastopäällikkö Esko Jokiniemi, Pohjois-Karjalan työvoima- ja elinkeinokeskus
- osastopäällikkö Kimmo Korpi, Lapin työvoima- ja elinkeinokeskus
- osastopäällikkö Heikki Leivonen, Keski-Suomen työvoima- ja elinkeinokeskus
- johtaja Kaarina Knuuti, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto
- toiminnanjohtaja Tage Ginström, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund
- puheenjohtaja Jouni Yliriesto, varapuheenjohtaja Jouni Kultima ja sihteeri Eija Leppäjärvi, Luontaiselinkeinojen liitto
- toiminnanjohtaja Jouni Filppa, Paliskuntain yhdistys
- hallituksen jäsen Ristenrauna Magga, Saamelaiskäräjät
- johtaja Pentti Saarimäki, Maatalousyrittäjien eläkelaitos.

HALLITUKSEN ESITYS JA EDUSKUNTA-ALOITE

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan maatalousyrittäjien luopumistuesta annettua lakia muutettavaksi siten, että luopumistukijärjestelmän voimassaoloai-

kaa jatkettaisiin vuosille 2000—2002. Nykyisten säännösten mukaan luopumistuki voidaan myöntää maatalousyrittäjälle, joka maatalouden rakenteen parantamiseksi pysyvästi luopuu maatalouden harjoittamisesta vuosina 1995—1999.

Luopumistukijärjestelmä vuosina 2000—2002 rajattaisiin koskemaan sukupolvenvaihdoksia ja lisämaaluovutuksia, joissa peltojen omistusoikeus siirtyy. Peltojen vuokraus, sitoumus maataloustuotannosta luopumisesta tai luovutus muihin kuin maataloustarkoituksiin eivät enää oikeuttaisi luopumistukeen. Luopumistukioikeus olisi viljelijöiden ohella myös porotalouden harjoittajilla, jotka luopuvat sukupolvenvaihdoksella tai luovuttamalla porot lisäporoiksi. Luopumistukijärjestelmän jatkamisesta vuosille 2000—2002 aiheutuvat kustannukset rahoitettaisiin kokonaan kansallisin varoin. Esityksessä on otettu huomioon Euroopan yhteisöjen komission parhaillaan käsittelemät maatalousalalla myönnettävää valtiontukea koskevat yh-

teisön suuntaviivat. Esitys toimitetaan komissiolle hyväksyttäväksi.

Esitys liittyy valtion talousarvioesitykseen vuodelle 2000 ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Lakialoite

Aloitteessa ehdotetaan maatalousyrittäjien luopumistuesta annettua lakia muutettavaksi siten, että luopumistukijärjestelmän voimassaoloaika jatkettaisiin vuosille 2000—2002. Aloite sisältää ehdotukset myös vuokraus- ja viljelemättömyysvaihtoehtojen toteuttamiseksi.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Yleisperustelut

Voimassa olevan luopumistukilainsäädännön mukaan maataloudesta luopuminen voi tapahtua luovuttamalla tai vuokraamalla pellot nuoremmalle viljelijälle sukupolvenvaihdoksena tai lisäalueeksi toiselle viljelijälle. Jos sopivaa viljelyn jatkajaa ei löydy, pellot voidaan luovuttaa muihin kuin maataloustarkoituksiin taikka jättää ne viljelemättä. Viljelemättömyyssitoumus rajoittaa pellon luovuttamista ja velvoittaa hoitamaan peltoja tai metsittämään ne. Luopumistukioikeus on 55—64-vuotiaalla maatalousyrittäjällä, joka on päätoimisesti harjoittanut maataloutta viimeiset kymmenen vuotta ennen luopumista. Luopumistukioikeutta ei ole pelkästään porotaloutta harjoittaneella maatalousyrittäjällä, jolla ei ole hallinnassaan peltoa käsittävää tilaa. Luovutuksensaajan tulee sitoutua viljelemään tilaa niin kauan kuin luopumistukea maksetaan, vähintään kuitenkin viisi vuotta. Hänen tulee muun ohella sitoutua myös päätoimiseen maatalouden harjoittamiseen viideksi vuodeksi.

Esityksen perusteluista käy ilmi, että luopumistukiohjelman piiriin on vuosina 1995—1998 tullut yhteensä 3 857 tilaa. Luopuminen on 58 prosentilla tiloista tapahtunut siten, että pellot on luovutettu lisämaaksi lähiviljelijälle. Suku-

polvenvaihdos on tapahtunut 32 prosentilla tiloista. Lisämaaluovutukset ja sukupolvenvaihdokset on useimmiten toteutettu pitkäaikaisella vuokrasopimuksella. Maataloudesta on luovuttu 10 prosentilla luopuneista tiloista antamalla sitoumus pellon viljelemättömyydestä. Luovutuksia muihin kuin maataloudellisiin tarkoituksiin ei ole tapahtunut lainkaan.

Esityksestä käy myös ilmi, että kaiken kaikkiaan peltoja käsittävien tilojen määrä on vähentynyt noin 19 prosenttia vuosina 1995—1998. Maatalousyrittäjien eläkelain (467/1969, MYEL) mukaisen vakuutuksen piirissä oli vuoden 1998 lopussa 73 174 peltoa käsittävää tilaa. Kun samanaikaisesti viljelyksessä olevan peltoalan kokonaismäärä ei ole vähentynyt, tilojen lukumäärän vähenemä osoittaa, että pienemmät tilat ovat yleensä siirtyneet lisämaaksi naapuritiloihin. Varsinaisten sukupolvenvaihdosten määrä on jäänyt vähäiseksi. Luopumistukijärjestelmän piirissä tapahtui sukupolvenvaihdos vajaalla 400 tilalla vuodessa, kun määrä 1980-luvulla sukupolvenvaihdoseläkejärjestelmässä oli keskimäärin 1 500—2 000 tilaa vuodessa. Esityksessä on myös todettu, että porotalouden rakenteelliset ongelmat ovat verrattavissa vastaaviin ongelmiin muussa maataloudessa.

Valiokunta katsoo esityksessä todetun mukaisesti, että maatalouden rakenteen parantaminen on keskeinen tavoite maaseudun elinvoimaisuuden turvaamiseksi. Maatalouden rakennetta voidaan parantaa kasvattamalla tilakokoa ja kannustamalla ikääntyneitä viljelijöitä siirtämään tilanpito nuoremmalle viljelijälle, jolla on edellytykset tilan elinkelpoisuuden parantamiseen. Näiden nuorten, ammattitaitoisten henkilöiden saaminen maatalousammattiin on maatalouden kehittämisen perusedellytyksiä. Porotaloudessa rakennekehitystarpeet ovat vastaavanlaiset kuin maataloudessa.

Maa- ja metsätalousministeriön valiokunnalle toimittamassa selvityksessä on todettu, että varat eivät riittäneet luopumistukijärjestelmän jatkamiseen samanlaisena kuin sitä kuluneella ohjelmakaudella on toteutettu. Esityksen järjestelmä on laadittu niillä luopumismuodoilla ja olemaan voimassa sen ajan kuin on arvioitu varoja tarkoitukseen riittävän. Jos järjestelmästä aiheutuvat menot ylittäisivät luonnonhaittakorvauksista säästävät varat, lisämenot merkitsisivät niiden kattamista sellaisten järjestelmien menoista, joiden vuotuinen tarve voidaan päättää vuosittain, sillä järjestelmän hyväksymisen jälkeen luopumistuesta aiheutuvat menot olisivat lakisääteisiä menoja, joihin varat on osoitettava. Käytännössä tämä tarkoittaisi sitä, että kansallisten suorien tukien taso mitoitettaisiin siten, että siihen käytettävistä varoista voitaisiin kattaa myös ylimääräiset luopumistukijärjestelmän menot.

Esityksessä on todettu, että luopumistukijärjestelmää jatkettaessa maatalouden rakennekehityksen kannalta on pidetty tärkeimpänä sitä, että edistetään sukupolvenvaihdoksia ja tilakoon kasvattamista lisämaakaupoilla. Kun rahoitussyistä luopumisjärjestelmää joudutaan rajoittamaan nykyisestä, nämä luopumistavat tulisi asettaa etusijalle. Luopuminen vuosina 2000—2002 voisi siten tapahtua vain sukupolvenvaihdos- tai lisämaaluovutuksella, jossa omistusoikeus siirtyy luovutuksensaajalle. Luopuminen vuokrasopimuksella, maataloustuotannosta luopumissitoumuksella tai luovutuksella

muihin kuin maataloustarkoituksiin ei oikeuttaisi luopumistukeen.

Valiokunta toteaa, että se on lausunnossaan hallituksen esityksestä valtion talousarvioksi vuodelle 2000 (MmVL 13/1999 vp — HE 40/1999 vp) edellyttänyt, että luopumistukijärjestelmä säilytetään ainakin siltä osin, että luopumisvaihtoehdoiksi jää sukupolvenvaihdos ja lisämaaluovutus. Valiokunta totesi lausunnossaan, että vuokrausvaihtoehdon poistumisen seurauksena tilakoon kasvattaminen ja kannattavuuden parantaminen vaikeutuisi kuitenkin niillä tiloilla, joilla ei ole mahdollisuutta sitoa pääomia lisäpellon hankintaan. Tämä koskisi erityisesti nuoria viljelijöitä. Lisäksi keskimääräisen tilakoon kasvu hidastuisi, koska valtaosa lisämaaluovutuksista tapahtuu vuokrauksella. Tämän vuoksi valiokunta edellytti tuolloin lausunnossaan, että vuokraus alle 30-vuotiaalle viljelijälle tulee säilyttää luopumisvaihtoehtona. Valiokunta kiinnittää kuitenkin hallituksen esityksen perustelujen mukaisesti huomiota myös siihen, että monet nuoret viljelijät haluavat vakiinnuttaa tilanpitoansa omistuspohjaiseksi, koska omistuksen katsotaan luovan varmemman pohjan kehittää maatilaa. Jatkuvuuden turvaamiseksi tämä on erityisen tärkeää sellaisille nuorille viljelijöille, jotka harkitsevat merkittäviä investointeja tulevaisuudessa.

Nuorten viljelijöiden aseman parantamiseksi valiokunta pitääkin tärkeänä, että heidän osaltaan ryhdytään erityistoimenpiteisiin maatilalla ja lisämaan hankinnan helpottamiseksi ja että siinä yhteydessä selvitetään myös rahoituksen yleisiin edellytyksiin, muun muassa vakuuksiin, mahdollisesti liittyvät ongelmat. Tässä yhteydessä valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että maatalousmaan hinta maassamme on ainakin alueellisesti kohoamassa. Valiokunta katsookin, että täydentämään jo mainittuja toimenpiteitä tulee luoda maatilalla ja lisämaan hankinnan helpottamiseksi menettely, jolla voidaan tehokkaasti vaikuttaa maatalousmaan hintakehitykseen.

Edellä esittämänsä perusteella valiokunta edellyttää, että nuorten viljelijöiden asemaa maatilalla hankinnan yhteydessä sekä lisämaan

hankintaa myyntikauppojen perusteella helpotetaan luovutusten yhteydessä siten, että

1) nuorten viljelijöiden aloitustuen avustusosuuden enimmäismäärää nostetaan nykyisestä 70 000 markasta 130 000 markkaan,

2) nuorille viljelijöille maatalan hankintaan myönnettävän valtion- tai korkotukilainan enimmäismäärä nostetaan nykyisestä 250 000 markasta 500 000 markkaan.

3) vuotuisesta korkotukilainavaltuudesta osoitetaan lisämään ostojen rahoittamiseen vähintään 250 miljoonaa markkaa,

4) nuorille viljelijöille lisämään hankintaan myönnettyjen korkotukilainojen lyhennykset aloitetaan vasta 2 vuoden kuluttua lainan nostamisesta ja

5) hallitus antaa eduskunnalle ensi tilassa esityksen maaseutuelinkeinojen rahoituslain 21 §:n 4 momentin muuttamisesta siten, että luodaan menettely, jolla voidaan riittävän tehokkaasti vaikuttaa maan hintakehitykseen maatalousmaan osalta maanostoa lainoittaessa (*Valiokunnan lausumaehdotus 1*).

Valiokunta toteaa, että edellä kosketellut toimenpiteet edellyttävät rahoitusta maatalouden kehittämisrahaston varoista. Valiokunta on eri yhteyksissä, muun muassa lausunnossaan hallituksen kertomuksesta 1995 (MmVL 2/1997 vp — K 5/1996 vp), ilmaissut huolensa rahaston käytettävissä olevien varojen vähenemisestä lähivuosina. Valiokunta kiinnittää tässäkin yhteydessä huomiota siihen, että mahdollisuudet käyttää rahastoa rahoituslähteenä ovat käymässä yhä rajallisemmiksi.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan vuokrauksien osuudet luopumistapauksista koko maassa ovat olleet 1998—31.8.1999 (ei sisällä viljelemättömyyssiitoutumuksia) sukupolvenvaihdoksissa noin 25 prosenttia ja lisäalueluovutuksissa noin 90 prosenttia. Mikäli vuokraus mahdollistettaisiin lain kahtena ensimmäisenä voimassaolovuotena nuorille viljelijöille, olisivat lisäkustannukset hallituksen esityksessä ehdotettuun järjestelmään nähden vuoteen 2007 mennessä yhteensä noin 336 miljoonaa markkaa.

Valiokunta toteaa myös, että tarkasteltaessa vuosina 1996—1998 tapahtuneiden luopumis-

ten jakautumista eri luopumistapojen kesken alueittain, on viljelemättömyyssiitoutumusten osuus luopumisista saadun selvityksen mukaan ollut Kainuussa lähes 40 prosenttia kaikista siitoutuksista ja Lapissa noin 25 prosenttia, vastaavien lukujen ollessa Etelä-Savon ja Pohjois-Karjalan alueilla noin 22 prosenttia. Uudella maalla viljelemättömyyssiitoutumusten osuus ei ole yltänyt yhteen prosenttiin. Valiokunta kiinnittääkin hallituksen esityksen mukaisesti huomiota siihen, että viljelemättömyysvaihtoehdon poissulkeminen voisi vaikeuttaa luopumismahdollisuuksia erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa sellaisilla alueilla, joilla tilanpidolle ei ole jatkajaa eikä pelloilla lisämaakysyntää. Viljelemättömyysvaihtoehdon poissulkeminen saattaa siten johtaa luopujien osalta alueelliseen epätasaruvoon ja ongelmiin erityisesti maan syrjäisemmissä osissa. Tämä on myös todettu hallituksen esityksessä, jossa kuitenkin todetaan, että luopumisvaihtoehtojen kaventamisen vaikutusta on vaikea määrällisesti osoittaa ottaen huomioon aluekehitykseen vaikuttavat muut tekijät. — Mainitussa lausunnossaan valtion talousarvioesityksestä valiokunta totesi, että viljelemättömyysvaihtoehdon sisällyttäminen ohjelmaan lisäisi kustannuksia noin neljänneksellä.

Saamansa selvityksen perusteella valiokunta toteaa, että vanhan luopumistukijärjestelmän viljelemättömyys- ja vuokrauserusteiden poistuminen tuottaa suuria ongelmia alueilla, joilla ei nyt, eikä aivan lähiaikoina ole näköpiirissä maanviljelyksestä luopumista suunnitteleville heidän peltojensa ostajia, eikä heillä liioin ole omassa ruokakunnassa jatkajaa. Näitä tilanteita varten pitäisi olla järjestely, jossa luopuja voi myydä pellot käypään hintaan tilapäiselle haltijalle. Valiokunnan mielestä sellaiseksi sopisi parhaiten valtio. Valtiohan on aiemminkin ostanut maatiloja ja myynyt niitä edelleen muun muassa lisämaiksi maa- ja metsätaloustuottajille. Valtiollehan tällainen menettely ei hallinnointikuluina paljon maksa, mutta yhteiskuntapoliittisesti se auttaa vaikean ajan yli. Valiokunta edellyttääkin, että hallitus luo mahdollisimman pian järjestelyn, jolla valtio ostaa tilapäiseksi tarkoitettuun hallintaansa peltomääräalaja

luopumistukeen oikeutetuilta henkilöiltä, joilla ei ole ruokakunnassaan tilalle jatkajaa, ja joiden pelloille ei löydy vapailta markkinoilta ostajaa (*Valiokunnan lausumaehdotus 2*) .

Hallituksen esityksen mukaisesti valiokunta pitää myös tärkeänä, että laaditaan vuosittainen selvitys luopumistukijärjestelmän toteutumisesta ja muutosten vaikutuksista maatalouden rakennekehitykseen maan eri osissa.

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saadun selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän lakiehdotuksen hyväksymistä edellä esitetyin huomautuksin ja jäljempänä esitettävien muutosehdotuksin.

Koska valiokunta ehdottaa edellä kosketeltujen muutosten tekemistä hallituksen esityksen pohjalta valiokunta ehdottaa lakialoitteen hylkäämistä.

Yksityiskohtaiset perustelut

1 §. Valiokunta ehdottaa 1 momentin 2 kohdassa mainitun neuvoston asetuksen nimikkeen korjaamista.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella maa- ja metsätalousvaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin hallituksen esityksen mukaisena paitsi 1 § muutettuna (Valiokunnan muutosehdotus) ,

että lakialoite hylätään ja

että hyväksytään kaksi lausumaa (Valiokunnan lausumaehdotukset) .

Valiokunnan muutosehdotus

1 §

Tässä laissa säädetään maatalouden varhaiseläkkeestä, joka

(1 kohta kuten HE)

2) luopumisen tapahtuessa vuosina 2000—2002 perustuu kansalliseen järjestelmään, joka periaatteiltaan vastaa (*poist.*) Euroopan maatalouden ohjaus- ja tukirahaston (EMOTR) tuesta maaseudun kehittämiseen ja tiettyjen asetusten muuttamisesta ja kumoamisesta annetussa neuvoston asetuksessa (EY) N:o 1257/1999 tarkoitettua maatalouden varhaiseläkejärjestelmää.

Valiokunnan lausumaehdotukset

1. *Eduskunta edellyttää, että nuorten viljelijöiden asemaa maatalon hankinnan yhteydessä sekä lisämaan hankintaa myyntikauppojen perusteella helpotetaan luovutusten yhteydessä siten, että nuorten viljelijöiden aloitustuen avustusosuuden enimmäismäärää nostetaan nykyisestä 70 000 markasta 130 000 markkaan, nuorille viljelijöille maatalon hankintaan myönnettävän valtion- tai korkotukilainan enimmäismäärä nostetaan nykyisestä 250 000 markasta 500 000 markkaan, vuotuisesta korkotukilainavaltuudesta osoitetaan lisä-*

maan ostojen rahoittamiseen vähintään 250 miljoonaa markkaa, nuorille viljelijöille lisämaanhankintaan myönnettävien korkotukilainojen lyhennykset aloitetaan vasta 2 vuoden kuluttua lainan nostamisesta ja hallitus antaa eduskunnalle ensi tilassa esityksen maaseutuelinkeinojen rahoituslain 21 §:n 4 momentin muuttamisesta siten, että luodaan menettely, jolla voidaan riittävän tehokkaasti vaikuttaa maan hintakehitykseen maatalousmaan osalta maanos- toa lainoitettaessa.

2. *Eduskunta edellyttää, että hallitus luo mahdollisimman pian järjestelyn, jolla*

MmVM 12/1999 vp — HE 131/1999 vp

valtio ostaa tilapäiseksi tarkoitettuun hallintaansa peltomääräaloja luopumistukeen oikeutetuilta henkilöiltä, joil-

la ei ole ruokakunnassaan tilalle jatkaa, ja joiden pelloille ei löydy vapailta markkinoilta ostajaa.

Helsingissä 25 päivänä marraskuuta 1999

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Timo Kalli /kesk	Jari Koskinen /kok
vpj.	Kari Rajamäki /sd	Lauri Kähkönen /sd
jäs.	Hannu Aho /kesk	Esa Lahtela /sd
	Nils-Anders Granvik /r	Eero Lämsä /kesk
	Pertti Hemmilä /kok	Pertti Mäki-Hakola /kok
	Matti Kangas /vas	Olli Nepponen /kok
	Tapio Karjalainen /sd	Erkki Pulliainen /vihr
	Marja-Leena Kemppainen /skl	Unto Valpas /vas.
	Katri Komi /kesk	

VASTALAUSE 1

Perustelut

On tärkeätä, että luopumistukijärjestelmän jatkamiseen kyettiin löytämään mahdollisuus. Luopumisjärjestelmän rahoitusvaikeuksista johdun oli myös perusteltua, että muun muassa viljelemättömyys rajattiin ulos ja että erityisesti painotettiin sukupolvenvaihdosten ja nuorten tuotantoa jatkavien asemaa. Erittäin ongelmallisenä olemme pitäneet vuokrauksen poisjääntiä luopumisessa. Tämä vaikeuttaisi omalta osaltaan tilakoon kasvattamista sekä myöskin rakennekehitystä.

Neuvotteluissa ei ollut mahdollista saavuttaa yksimielisyyttä vuokrausmahdollisuudesta eikä sen aiheuttaman rahoituksen turvaamisesta. Tämän vuoksi hallitusryhmien vetämät linjaukset siitä, että nimenomaan nuorten viljelijöiden aloitukseen liittyvää rahoituksellista asemaa pyritään parantamaan maatilana sekä lisäämään hankinnan yhteydessä, ovat tärkeitä.

Luopumistukijärjestelyssä tapahtuvat nykyisen kaltaiset rajut muutokset edellyttävät erityisen tarkkaa ja nopeaa seurantaa sen vaikutuksista. Ensinnäkin on selvää, että maan ostamiseen liittyvät tukijärjestelyt ovat omiaan lisäämään jo nyt huolestuttavasti kohonneen maan hinnan nousupainetta. On ehdottoman nopeasti reagoitava sellaiseen maan hintakehitykseen, joka vuokrausmahdollisuuden puuttuessa tulee kärkeistämään lisäämään hankintatilannetta erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Toisaalta mielestämme vuokrauksen poisjäännin sijaan tulleiden maanhankinnan tukemismuotojen rahoittaminen Maatilatalouden ke-

hittämisrahaston (Makera) varoista lisää paineita muutenkin rajalliseen rahoituslähteeseen. Pahimmillaan tapahtuu niin, että vuokrauksen poisjäännillä aikaansaattua säästöä vastaavat varat joudutaan Maatilatalouden kehittämisrahaston rahoitustilanteen takia myöhemmin osoittamaan budjettiteitse myöhemmin.

Vaikka vuosittain tullaan laatimaan selvitys luopumistukijärjestelmän toteutumisesta ja muutosten vaikutuksesta rakennekehitykseen, on allekirjoittaneiden mukaan välttämätöntä, että valiokunta edellyttäisi järjestelmän olennaisesti muuttuessa, ja erityisesti vuokrausmahdollisuuden poisjäännin vuoksi, vaikutusten selvittämistä maan eri osissa. Tässä suhteessa haluaisimme varmistaa, että nämä tiedot olisivat ehdottomasti käytettävissä eduskunnan vuoden 2001 valtion talousarvioesityksen käsittelyn yhteydessä, jotta havaittuihin huolestuttaviin rakenteellisiin ym. epäkohtiin voidaan välittömästi seuraavan talousarvion yhteydessä — tarvittaessa myös voimavarojen uudelleensuuntaamisella tai lisämäärärahalta — reagoida.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella esitämme,

että valiokunta edellyttää, että vuoden 2001 valtion talousarvion käsittelyn yhteydessä eduskunnalla on käytettävissä selvitys luopumistukijärjestelmän toteutumisesta ja erityisesti vuokrausmahdollisuuden poisjäännin vaikutuksista.

Helsingissä 25 päivänä marraskuuta 1999

Kari Rajamäki /sd
Tapio Karjalainen /sd
Esa Lahtela /sd

Lauri Kähkönen /sd
Matti Kangas /vas
Unto Valpas /vas

VASTALAUSE 2

Perustelut

Maa- ja metsätalousvaliokunta on esittänyt mietinnössään, että voimassa olevasta laista, koskien maatalousyrittäjien luopumistukea, poistetaan vuokrausmahdollisuus. Maatalouden rakennetta voidaan parantaa kasvattamalla tilakokoa ja kannustamalla ikääntyneitä viljelijöitä siirtämään tilanpito nuoremmalle viljelijälle, jolla on edellytykset tilan elinkelpoisuuden parantamiseen. Vuokrausmahdollisuuden puuttuminen kärjistää lisämaan hankintatilannetta erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa varsinkin kun vuokrausmahdollisuudesta luopuminen tapahtuu hyvin nopealla aikataululla.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotus hyväksytään muutoin valiokunnan mietinnön mukaisena paitisi 10 § muutettuna seuraavasti:

10 §

Luopuminen maatalouden harjoittamisesta voi tapahtua siten, että luopuja luovuttaa tai *Pohjois- ja Itä-Suomessa vuokraa* maatalon peltoaan osina tai kokonaan lisämaaksi maatalouden harjoittamista varten yhdelle tai useammalle luovutuksen saajalle,

(1—5 kohta kuten MmVM)

(2 ja 3 mom. kuten MmVM)

Helsingissä 25 päivänä marraskuuta 1999

Unto Valpas /vas

VASTALAUSE 3

Perustelut

Mietinnössä luopumistukijärjestelmä rajattaisiin koskemaan vain niitä ikääntyneitä viljelijöitä, jotka myyvät tilansa joko sukupolvenvaihdoksessa tai lisämaaluovutuksena. Valiokunnassa kuultujen asiantuntijoiden mukaan tämä hidastaa rakennekehitystä ja aiheuttaa eriarvoisuutta varhaiseläkkeelle pääsyyn.

Hallitus on painottanut maatalouden rakennekehityksen välttämättömyyttä hallitusohjelmassa. Valiokunnan enemmistön esitys on tämän tavoitteen kanssa ristiriidassa. Tilojen kehittäminen vaikeutuu, kun vuokrattavan lisämaan tarjonta vähenee. Myös tilakoon kasvattaminen vaikeutuu niillä tiloilla, joilla ei ole mahdollisuutta sitoa pääomia lisäpellon hankintaan. Tämä koskee erityisesti nuoria viljelijöitä.

EU:n maaseutuohjelmaan sisältyvällä varhaiseläkejärjestelmällä pyritään turvaamaan maanviljelyn lopettavien vanhempien henkilöiden toimeentulo sekä edesauttamaan heidän korvaamistaan nuoremmilla viljelijöillä, jotka pystyvät paremmin kehittämään jäljelle jääneiden tilojen elinkelpoisuutta. Suomessa on ollut vastaavanlaisia maatalouden luopumisjärjestelmiä määräaikaikaisina voimassa vuodesta 1974 alkaen keskeytyksittä. Nämä maatalouden varhaiseläkejärjestelmät ovat turvanneet työpaikat nuoremmille viljelijöille ja vaikuttaneet tuotanto- ja rakennepoliittisesti toivotulla tavalla.

Luopumistukiohjelman lisämaaluovutuksista 90 prosenttia on toteutettu vuokraamalla. Pellon viljelemättömyyssiitoksissa on suuri alueellinen ero; Itä- ja Pohjois-Suomessa määrä on ollut noin 30 prosenttia tapauksista. Tämä on varsinkin näillä alueilla usein ainoa mahdollinen vaihtoehto.

Maatalouden rakennekehityksen edistäminen edellyttää, että nuoria maatalousammattiin ryhtyviä sekä toimintaansa kehittäviä maatalousyrittäjiä tuetaan toiminnassaan. Yhtä olennaista rakennekehityksen kannalta kuitenkin on, että luopuvan sukupolven kohtuullinen toimeentulo

turvataan. Muussa tapauksessa maataloudesta luopuminen useassa tapauksessa lykkääntyä ikääntyvän viljelijän vanhuuseläkeikään asti.

Luopumistuki on eläkepoliittisesti verrattavissa työttömyyseläkkeeseen, joka edelleen nähdään välttämättömäksi elinkeinoelämän rakennemuutoksessa. Työttömyyseläkkeen ja siihen johtavan "eläkeputken" tarpeellisuudesta kaikki osapuolet, työmarkkinajärjestöt ja hallitus, ovat yksimielisiä. Maatalouden rakennemuutoksen kourissa sinnittelevät viljelijät tarvitsevat myös toimivan varhaiseläkejärjestelmän.

Valiokunnan enemmistön esitys maatalousyrittäjien luopumistuen muuttamiseksi kohtelee erittäin epätasa-arvoisesti luopumisikään tulevia viljelijöitä. Varhaiseläkkeelle siirtymismahdollisuus tulee olemaan niillä viljelijöillä, joille löytyy jatkaja mieluiten omasta perhepiiristä, koska omistusoikeus on siirrettävä. Samoin niillä, jotka ovat valmiita myymään maansa jollekin naapuriviljelijälle ja joille ostaja löytyy. Myymisen kynnyks on monelle korkea, sillä tila haluttaisiin pitää suvulla.

Vastalauseen mukaisesta luopumistukijärjestelmästä aiheutuisi arviolta noin 40 miljoonan markan lisämeno vuonna 2000. Toisaalta muihin menoihin aiheutuisi säästöjä, esimerkiksi yksilölliselle varhaiseläkkeelle tai työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisen pienentyessä.

Maa- ja metsätalousministeriön johdolla toiminut työryhmä esitti vastalauseen laajuista luopumistukiohjelman muistiossa, joka jätettiin maa- ja metsätalousministeriölle 1 päivänä heinäkuuta 1999. Työryhmässä ovat olleet edustettuina sosiaali- ja terveysministeriö, valtiovarainministeriö, Maatalousyrittäjien eläkelaitos, Ahvenanmaan maakuntahallitus, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry ja Paliskuntain yhdistys. Esitys tässä muodossa sai laajan tuen. Asiantuntijat katsoivat valiokunnassa, että hallituksen esityksen mukainen ohjelma on erittäin karsittu malli, jota voidaan perustella pelkästään lyhytnäköisillä kustannussyillä.

Edellä olevan perusteella ehdotamme, että eduskunta hyväksyisi lain maatalousyrittäjien luopumistuesta siinä muodossa, että se sisältää myös vuokrausmahdollisuuden ja viljelemättömyyssitoumuksen.

Ehdotus

Edellä olevan olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvä lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

Laki

maatalousyrittäjien luopumistuesta annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan maatalousyrittäjien luopumistuesta 16 päivänä joulukuuta 1994 annetun lain (1293/1994) 3 §:n 3 momentti sekä 11 ja 12 §,
muutetaan 1 §:n 1 ja 2 momentti, 2, 4 ja 7 §, 9 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 10 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 13—15 ja 17 §, 18 §:n 3 momentti, 19 §:n 1 momentti, 20 §:n 1 momentti, 21 §:n 1 ja 2 momentti, 22 ja 23 §, 25 §:n 1 momentti, 28 §, 29 §:n 1 momentti, 30 §:n 1 momentti, 34 §, 35 §:n 2 ja 3 momentti, 36 §:n 1 momentti, 37 §:n 3 momentti ja 40 §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 2 § laissa 68/1996, 4 § osaksi edellä mainitussa laissa, 13 § osaksi laissa 342/1999, 19 §:n 1 momentti laissa 1498/1995 ja 40 §:n 2 momentti mainitussa laissa 342/1999, sekä
lisätään lakiin uusi 10 a, 16 a § ja 40 §:ään, sellaisena kuin se on osaksi mainitussa laissa 342/1999, uusi 5 momentti seuraavasti:

1, 2, 4, ja 7 §
(Kuten MmVM)

Sukupolvenvaihdosluovutus

9 §

Luopuminen maatalouden harjoittamisesta voi tapahtua sukupolvenvaihdosluovutuksella siten, että luopuja luovuttaa *tai vuokraa* maatilaa peltomaan ja tuotantorakennukset maatalouden harjoittamista varten tilanpitoa jatkavalle luovutuksensaajalle,

(1—6 kohta kuten MmVM)
(2 ja 3 mom. kuten MmVM)

Luovutus maatalousyrittäjälle

10 §

Luopuminen maatalouden harjoittamisesta voi tapahtua siten, että luopuja luovuttaa *tai vuokraa* maatilaa peltomaan osina tai koko-

naan lisämaaksi maatalouden harjoittamista varten yhdelle tai useammalle luovutuksensaajalle,
(1—5 kohta kuten MmVM)
(2 ja 3 mom. kuten MmVM)

Pellon poistaminen tuotannosta sitoumuksella

10 a § (Uusi)

Jos sopivaa 9—10 §:ssä tarkoitettua luovutuksensaajaa ei löydy, luopuminen maatalouden harjoittamisesta voi tapahtua siten, että luopuja antaa sitoumuksen (sitoumus maataloustuotannosta luopumisesta ja pellon luopumisrajoituksesta), jonka mukaan:

1) hän ei käytä maatilaa peltomaata maataloustuotantoon, mutta hoitaa peltomaata ympäristönsuojelua koskevia vaatimuksia noudattaen tai metsittää pellon; ja

2) hän ei sinä aikana, jona joku luopumistuen saajista on alle 65-vuotias, luovuta eikä vuokraa maatilaa peltoa muulle kuin 9 §:n 1 momentissa tai 10 §:n 1 momentissa tarkoitettuihin ehdot-

MmVM 12/1999 vp — HE 131/1999 vp

täyttävälle luovutuksensaajalle, joka antaa sanotussa pykälässä tarkoitetun sitoumuksen.

13—23, 25, 28—30, 34—37 ja 40 §
(Kuten MmVM)

Voimaantulosäännös
(Kuten MmVM)

Helsingissä 25 päivänä marraskuuta 1999

Eero Lämsä /kesk
Timo Kalli /kesk
Hannu Aho /kesk

Katri Komi /kesk
Marja-Leena Kemppainen /skl